

СПЕЦВИПУСК

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

Випуск № 86 (2016)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ МОН
АКАДЕМІЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З КРЕАТИВНОЇ
ПЕДАГОГІКИ**

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

**Науково-методичний збірник
випуск 86**

КИЇВ – 2016

Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. / Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – Київ, 2016. – Вип. 86. – 544 с.

Для викладачів, аспірантів, науковців, керівних працівників освіти та навчальних закладів.

Редакційна колегія:

Ю. М. Коровайченко (в.о. головного редактора),
Ю. В. Ївженко (відповідальний секретар),
М. І. Жалдак, Б. Г. Кременівський, В. І. Луговий, О. І. Леута,
О. І. Ляшенко, М. Ф. Степко, В. В. Олійник, І. Ф. Прокопенко,
В. О. Радченко, М. Б. Євтух, А. С. Чайковський, Д. В. Чернілевський,
Й. Польштуржискі, Н. І. Шевченко.

У збірнику вміщені матеріали наукових пошуків педагогів, аспірантів, докторантів, наукових працівників, керівників системи освіти за участі Міністерства освіти і науки України, Інституту модернізації змісту освіти МОН України, Інституту проблем виховання НАПН України, Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Інституту розвитку освітніх технологій (Росія), Сумського державного педагогічного університету імені А. Макаренка, КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту модернізації змісту освіти МОН України.

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України.

Свідоцтво Серія КВ № 12814-1698Р від 1.06. 2007 р.

Збірник включено до переліку наукових видань ВАК України, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт з педагогічних наук (Постанова № 1-05/2 від 26.01. 2011 р.).

Адреса редакції: 03035, м. Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36.
Тел. (044) 248-19-64

© Інститут модернізації змісту освіти
Міністерства освіти і науки України,
2016

ЗМІСТ

К. М. Левківський**Л. М. Івлєва**

ФОРМУВАННЯ ПОЛКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ..... 10

Л. М. Андрущук

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ КАФЕДРИ ЯК АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ В СИСТЕМІ ХОРЕОГРАФІЧНО-
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ..... 14

О. Є. Антонова

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОБДАРОВАНОГО УЧНЯ ЯК
ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЙОГО ОСВІТИ..... 21

Л. В. Барановська

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ФІЛОЛОГА В УНІВЕРСИТЕТАХ
ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВІТЧИЗНЯНОГО СТУДЕНТА..... 29

О. М. Барно

ПРОЕКТУВАННЯ ЗМІСТУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СУЧАСНОГО
ФАХІВЦЯ..... 34

Н. Г. Белецька

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ ЯК
СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ..... 40

О. С. Березюк

ЕТНОДИДАКТИКА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ..... 50

Ю. П. Білик**В. М. Хомчак**

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЧНІЙ
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА
РЕДАГУВАННЯ..... 57

Г. О. Білозерська**В. О. Заїчко**

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ
ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА..... 62

Н. П. Білоус

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ.. 67

С. Л. Бондарчук

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА..... 72

А. О. Борисова

ПРОБЛЕМА НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 78

Е. Б. Брилін

НАЦІОНАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ У
ПРОФЕСІЙНІЙ КОМПОЗИТОРСЬКІЙ ТВОРЧОСТІ..... 81

О. Г. Бутенко

ЯК ВИХОВАТИ СПРАВЖНЬОГО ПАТРІОТА: ВЗАЄМОДІЯ ДОШКІЛЬНОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА СІМ'Ї..... 86

Ван Сює

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ КАТЕГОРІЇ «ЗВУКООБРАЗНІ УЯВЛЕННЯ» В
МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ..... 90

О. В. Варгата ПСИХОЛОГО-ДИДАКТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ.....	97
Л. П. Василевська-Скупа О. В. Лаврінчук РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОПІСЕННОГО МИСТЕЦТВА	101
С. С. Вітвицька ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ.....	105
О. В. Вознюк МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АКМЕОЛОГІЇ ЯК ПОСТНЕОКЛАСИЧНОГО	111
ПЕДАГОГІЧНОГО НАПРЯМУ.....	111
К. М. Волохата ФОРМУВАННЯ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	119
П. М. Волошин Г. П. Волошина РОЛЬ МУЗИКИ У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ.....	125
О. Б. Горбенко СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ.....	130
Н. М. Гордій ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В АСПЕКТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ..	135
Н. В. Грона ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВОРЧИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	138
М. Я. Гуд ДУХОВНІСТЬ ТА ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ.....	142
О. В. Даньков ПЕДАГОГІЧНІ ПРИЙОМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ ВИКОНАВСЬКОЮ МАЙСТЕРНІСТЮ ГРИ НА ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТАХ.....	148
І. А. Дікун НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДОСВІД».....	153
ІЗ ПОЗИЦІЇ РІЗНИХ ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ.....	153
Дін Юнь ЗМІСТ ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ.....	160
Д. Є. Дмитришена ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	166
В. В. Драченко ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО- МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ.....	170
О. А. Дубасенюк ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ	

ДІЯЛЬНОСТІ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ.....	174
Н. А. Дусь	
СИСТЕМА ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	179
О. Ф. Євсюков	
КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО АГРАРНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	186
Г. Л. Єфремова	
СТАН РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ПРАКТИЦІ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ.....	191
В. В. Желанова	
ТЕХНОЛОГІЯ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНИХ КОНСТРУКТІВ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА.....	197
Г. С. Задорожна	
ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ НАСТУПНОСТІ.....	205
І. А. Зелененька	
Т. А. Тищенко	
ГЕРМЕТИЧНА КОНТЕМПЛЯЦІЯ ВОЛОДИМИРА СВДІЗІНСЬКОГО ЯК ІННОВАЦІЙНЕ ЯВИЩЕ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	210
Л. М. Іськова	
АРТИСТИЗМ ЯК СКЛАДОВА ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ.....	215
О. В. Камінська	
Г. В. Іванченко	
САМООСВІТА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА.....	219
Л. О. Каплична	
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ ГУМАНІТАРНОГО ЛІЦЕУ	225
А. П. Ковальська	
Л. М. Слободянюк	
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА З ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕМИ.....	231
ЯК ШЛЯХ ПІДГОТОВКИ УЧНЯ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ	231
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ВНЗ.....	231
В. А. Ковальчук	
ПЕДАГОГІЧНО-СПЕЦІАЛІЗОВАНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗДІЙСНЮВАТИ ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВАРІАТИВНОСТІ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ СИСТЕМ.....	239
Т. В. Ковальчук	
ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ.....	246
Г. О. Козлакова	
Ю. І. Іванова	
РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ- АГРАРІВ.....	251

Н. Є. Колесник	
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	259
ДО ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ	259
Г. Ф. Королюк	
ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ОБЛАСНОГО ГУМАНІТАРНОГО ЛІЦЕЮ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ.....	265
І. В. Корякіна	
ВИХОВАННЯ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯНИНА У ДІТЕЙ ШОСТОГО РОКУ ЖИТТЯ.....	270
Н. В. Космачева	
ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫЕ ЦЕННОСТИ РОССИЙСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ.....	273
Н. К. Костюк	
СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ В КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАВДАНЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	276
Н. А. Косюк	
М. М. Нечитайло	
ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА ОСНОВІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	282
О. М. Коцурак	
ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ	289
Т. Д. Кочубей	
ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИХ ТА ПАТРІОТИЧНИХ ОРІЄНТИРІВ У МОЛОДІ БОГОСЛОВАМИ-ПРОСВІТНИКАМИ В ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО.....	294
Н. Є. Кравцова	
ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ САМООСВІТИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ОСВОЄННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН.....	300
Д. В. Кузнєцова	
УКРАЇНСЬКИЙ ПІСЕННИЙ МЕЛОС ПРО ЧОРНОБИЛЬСЬКУ ТРАГЕДІЮ ЯК ВИХОВНА ПЕРСПЕКТИВА.....	306
Л. В. Кузнєцова	
Д. М. Кузнєцов	
ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ШЛЯХ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	313
С. В. Куценко	
ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ ЯК АСПЕКТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЙОГО ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ	317
Т. М. Лебединська	
ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАРСЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ІМЕНІ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО	323
О. М. Левицька	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОГО СПРИЙМАННЯ	

ШКОЛЯРІВ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ	330
<i>Н. О. Лемпій</i>	
<i>О. В. Лемпій</i>	
МІЖКУЛЬТУРНЕ НАВЧАННЯ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ УМОВАХ СУЧАСНОСТІ.....	334
<i>І. П. Любарська</i>	
<i>О. М. Якубчик</i>	
НОВАТОРСЬКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	340
<i>Н. О. Ляхнович</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ.....	346
<i>А. І. Ляшкевич</i>	
<i>Каліщева Олена</i>	
ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ЗАДАЧА	351
<i>О. В. Майданик</i>	
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ КОЛЕДЖУ	361
<i>Ю. Л. Маліновський</i>	
ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ ЦЕРКВИ В ДУХОВНОМУ ТА МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	367
<i>Н. К. Мар'євич</i>	
МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З УЧНЯМИ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	371
<i>К. О. Мельник</i>	
ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ОСВІТИ.....	377
<i>А. О. Мілінчук</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ НА ЗАСАДАХ ЕТНОКУЛЬТУРИ.....	380
<i>Н. М. Мирончук</i>	
ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	386
<i>Л. В. Міхеєва</i>	
СТРУКТУРА МОТИВІВ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ	393
<i>М. О. Мороз</i>	
РОЛЬ ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	398
<i>Л. В. Моторна</i>	
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ	404
<i>Л. О. Остапчук</i>	
УКРАЇНСЬКИЙ ПІСЕННИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ	409
<i>В. В. Павленко</i>	
РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ПОЛЬЩІ.....	414

Н. В. Підгорна ХУДОЖНЯ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	423
В. В. Поберецька ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	428
О. М. Побірченко ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЗА ДОПОМОГОЮ ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	436
Л. Г. Подуфалова НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ – ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	443
Р. М. Пріма ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ – ЦІЛЕВИЗНАЧАЛЬНИЙ ОРІЄНТИР ЯКІСНОГО ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	448
Н. Н. Прушковська К. Л. Дабіжжя СУЧАСНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОГО СВІТУ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	454
О. В. Рябошапка ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	459
ДО ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ ПОВАЖНОГО СТАВЛЕННЯ.....	459
ДО СТАРОСТІ ТА ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ	459
О. Д. Самборська ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА МАТЕМАТИКИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	462
О. М. Семенов НАСТАВНИЦТВО ЯК НАЦІЄТВОРЧИЙ ФЕНОМЕН.....	469
Н. Г. Сидорчук РЕКРЕАЛОГІЯ: ГАРМОНІЗАЦІЯ ДУХОВНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	475
Н. С. Сичевська Л. В. Антонюк КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У ВНЗ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ.....	480
Н. М. Скорбатюк ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	486
І. Ю. Слободянюк В. Ф. Заболотний ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ГУМАНІТАРІЇВ.....	489
Ю. Ф. Сопіна ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	493
А. І. Сторожук І. С. Зелінська ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ПІСЕННО- ОБРЯДОВОЇ ТРАДИЦІЇ	

ВЕСНИ НА СХІДНОМУ ПОДІЛЛІ.....	497
<i>Е. В. Столяренко</i>	
<i>О. В. Столяренко</i>	
ВАЖНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ В УЧАЩИХСЯ ТОЛЕРАНТНОГО СОЗНАНИЯ И ВОСПИТАНИЕ ГУМАННОСТИ.....	504
<i>Т. Б. Стратан-Артишкова</i>	
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ТВОРЧО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	511
<i>Н. М. Урсані</i>	
ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЖИТТЯ ОЛЕКСІЯ, ЧОЛОВІКА БОЖОГО.....	517
В ЕЛЕГІЇ ФЕОФАНА ПРОКОПОВИЧА.....	517
<i>С. О. Циганій</i>	
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	524
<i>С. М. Шандрук</i>	
МОДЕЛІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДУ.....	532
<i>В. О. Ярославський</i>	
СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....	539
Висновки та рекомендації.....	<i>Ошибка! Закладка не определена.</i>

4. Державна національна програма «Освіта» / Книга вчителя початкової школи : Довідково-методичне видання / Упор. В. Древаль. – Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. - 432 с.
5. Діалог культур : Україна у світовому контексті мистецтва і освіти; Зб. наук. пр. / Упоряд. і відп. ред. С. Черепанова. – Львів : Каменяр. – 1998. Вип. 3. – 159 с.
6. Етнографія України / За ред. С. А. Макарчука. – Л. : Світ, 1994. – 520 с.
7. Єфремова Л. Стиль народних пісень Подніпров'я (за матеріалами сучасних експедиційних досліджень) / Л. Єфремова // Народна творчість та етнографія / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАНУ, ІНФЕ ім. М. Т. Рильського. – К., 2003. – № 5-6. – С. 27.
8. Іваницький А. Українська народна музична творчість : навчальний посібник / А. Іваницький. – К. : Музична Україна, 1999. – 216 с.
9. Сторожук А. Пісенно-обрядова традиція весни на Східному Поділлі : [навчально-методичний посібник] / Антоніна Сторожук. – Вінниця, ТОВ «Нілан – ЛТД», 2015. – 208 с.
10. Толстой Н. И. Язык и народная культура. Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике / Н. И. Толстой. – М. : Индрик, 1995. – 509 с.
11. Українська фольклористика : словник-довідник / Уклад. і заг. ред. Михайла Чернопиского. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 448 с.

УДК 376.2:37.034

*Е. В. Столяренко, к. пед. н.,
доцент, член-кореспондент АМСКП;
О. В. Столяренко, к. пед. н.,
доцент, Винницький державний
педагогічний університет
ім. М. Коцюбинського, Винницький
національний технічний
університет,*

ВАЖНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ В УЧАЩИХСЯ ТОЛЕРАНТНОГО СОЗНАНИЯ И ВОСПИТАНИЕ ГУМАННОСТИ

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы формирования толерантного сознания учащихся посредством гуманистического воспитания на основе принципа поликультурности. Анализируются вопросы гуманизации взаимоотношений в учебно-воспитательной и внеурочной деятельности, от чего зависит проявление ценностного отношения к человеку. Автором предлагаются педагогически-целесообразные пути, формы и методы формирования толерантного сознания личности.

Ключевые слова: толерантность, ценностное отношение к человеку, гуманистическое мировоззрение и толерантное сознание, ценности гуманизма, диалог, интерактивные методы, приемы социального взаимодействия (сенситивного тренинга), игровое моделирование.

О. В. Столяренко, О. В. Столяренко ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ТОЛЕРАНТНОЇ СВІДОМОСТІ І ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Анотація. В статті розглянуті проблеми формування толерантної свідомості учнів в умовах полікультурного гуманістичного виховання. Проаналізовано особливості взаємовідносин у навчально-виховній і позаурочній діяльності, виховання ціннісного ставлення до людини. Автором запропоновано педагогічно-доцільні шляхи, форми і методи формування толерантної свідомості учнів.

Ключові слова: толерантність, ціннісне ставлення до людини,

гуманістичне виховання, толерантна свідомість, цінності гуманізму, діалог, інтерактивні методи, прийоми соціальної взаємодії (сенситивний тренінг), ігрове моделювання.

O. Stolyrenko, O. Stolyrenko

TOLERANCE EDUCATION AS THE MEANS OF PUPIL'S HUMANISTIC OUTLOOK DEVELOPMENT

Summary. *The article examines the problems of tolerance education as the means of a pupil's humanistic outlook development; deals with one of the most topical problem of bringing-up. Humanistic orientation value formation of teenagers – is the main task of a school. Value Orientations can be regarded as the system of instructions. The author covers such matter, as humanization of relationship between a teacher and a pupil in the process of education, which play a very important role in the realization of humanistic attributes towards a person. The most optimal and suitable ways, forms and methods of humanistic outlook development of pupils are introduced in the article.*

Keywords: *tolerance, social tolerance, intercultural tolerance, valuable attitude to a person, pedagogical conditions of teaching interpersonal tolerance.*

Целью статьи является анализ проблем формирования толерантного сознания учащихся посредством гуманистического воспитания на основе принципа поликультурности, а также рассмотрение вопросов гуманизации взаимоотношений в учебно-воспитательной и внеурочной деятельности, от чего зависит проявление ценностного отношения к человеку. Задачей является также поиск педагогически-целесообразных путей, форм и методов формирования толерантного сознания личности.

Постановка проблемы. Мировое сообщество требует наладить воспитание подрастающего поколения на основе уважения достоинства другого человека, подготовки к самостоятельному решению любых вопросов жизнедеятельности, овладения каждым учащимся необходимой в той или иной сфере компетентностью, способностью извлекать из факта непохожести друг на друга не поводы для конфликтов, а дополнительные ресурсы для совместной конструктивной деятельности. Сегодня ведение диалога, групповое освоение опыта, знаний и развитие умений, интерактивный характер взаимодействия востребованы так, как никогда раньше. Система образования призвана готовить человека к эффективному функционированию и взаимодействию в обществе, выработке стратегий, позволяющих сочетать задачи воспитания, самореализации с потребностями общества и государства. Во главе угла этого процесса должны находиться принципы гуманизма, толерантности, ценностного отношения к человеку [7; 8].

Анализ последних достижений направления исследований. Актуальность исследования подтверждается изучением научной литературы по философии, этике, культурологии, истории, социологии, психологии и педагогике. Современная проблематика изучения данной проблемы многообразна. Уделяется внимание толерантности в процессе обретения целостности (А. Асмолов, Е. Казаков), рассматривается толерантность как принцип правового, социально-политического аспекта (М. Мчедлов), толерантность в обществе рыночной экономики (Н. Баранова, Г. Бардиер), толерантность в системе ценностно-целевых приоритетов образования (Б. С. Гершунский), проблемы межэтнической толерантности (А. Петрицкий, Г. Солдатова, О. Хухлаев и др.). Толерантность рассматривают как некоторую философию (В. Лекторский), как отношенческую категорию (Е. Клепцова, В. Маралов, В. Ситаров), как культуру толерантного сознания (А. Асмолов, А. Кондаков и др.), как познавательную стратегию (А. Коржуев,

Н. Кудзиева, В. Попков). Наиболее часто толерантность рассматривается в плане национальных, этнических, политических отношений между людьми, реже в педагогическом процессе, в межличностных отношениях и применительно к профессиональной сфере деятельности. Это не совсем оправдано, так как *результат межличностного и делового взаимодействия на микросоциальном уровне во многом определяет состояние отношений в обществе в целом*. Это качество личности характеризуется ее ценностным отношением к окружающим, представляет ориентацию на определенный тип взаимной деятельности.

В настоящее время в международных и отечественных документах о толерантности особая роль отводится воспитанию и образованию при разработке и реализации комплекса эффективных мер в плане развития толерантности. Декларация принципов толерантности, Декларация и программа действий в области культуры мира, Российская Федеральная целевая программа и другие документы призывают «принять немедленные и эффективные меры в областях преподавания, воспитания, культуры и информации...». Однако в педагогической литературе описание конкретных механизмов развития толерантности практически отсутствует.

Изложение основного материала. В современных условиях мирового развития, повсеместного распространения гуманистического мировоззрения, нравственного обновления духовной культуры в достаточной степени поставлены под сомнение традиционные, привычные в отечественной педагогике формы, методы и само содержание морально-нравственного воспитания молодежи. Свидетельствуют об этом исследования ученых и практиков, касающиеся проблем формирования духовных ценностей, нравственного развития личности (И. Бех, А. Бойко, Е. Вишневский, М. Казакина, Н. Никандров, Ж. Омельченко, Л. Попов, В. Скиба, Ф. Стефанюк, А. Сущенко, С. Тищенко, Н. Трофимова). Для отечественной педагогической науки начала XXI века характерным является поиск, обоснование и внедрение новых гуманистических оснований построения образовательной среды в Украине, где формирование ценностного отношения к человеку будет определять успешность духовного, интеллектуального и физического развития личности, обеспечит эффективные условия ее социализации и подготовки к самостоятельной жизни, содержательной воспитательной работы с учащимися [7; 8]. Идеи диалогизма и диалогической концепции (М.Бахтин, В.Библер, А.Мейер) детерминированность морально-нравственного развития личности характером ее отношений к миру, природе, другим людям; совокупность идей, что характеризуют и объясняют процесс социализации учащихся (Б. Вульффов, И. Кон, А. Мудрик, Л. Новиков, М. Рожков); концепция социализации личности в современных коллективах (А. Кирпичник, А. Лутошкин, Р. Немов); основные положения теории установки (Б. Величковский, Д.Кемпбелл, Ш.Надирашвили, Г. Олпорт, В. Судаков, Д. Узнадзе, У. Фьюзон), теория социальной установки (А.Леонтьев, В. Мясичев, Д. Узнадзе, В. Ядов); совокупность идей о взаимоотношениях значимых других (референтности) (Б. Ананьев, Л. Божович, А. Кроник, М. Лисина, Б. Ломов, Н. Обозов, А. Петровский, Б. Поршев), естественно-научная философская концепция В. Вернадского о единстве всего живого; идеи о возрастающей роли личности во всех процессах; этические идеи, касающиеся непротivления злу насилием, а также философии ненасилия и ненасильственного движения (Р. Апресян, М. Ганди, А. Гусейнов, Г. Джигладзе, Р. Илюхина, А. Калинин, Б. Картер, С. Малков, А. Огурцов, М. Степанянц, В. Степин, Л. Толстой, Г. Торо, Е. Хардт, Дж. Шарп, Н. Шкловер), педагогики ненасилия (А. Козлова, В. Маралов, В. Ситаров), педагогики

культуры мира (М. Кабаченко, Е. Соколова, З. Шнекендорф), методики обучения миролюбию (М. Липман); современные исследования проблем толерантности (Р. Валитова, Д. Зиновьев, В. Лекторский), концепции Г. Солдатовой, Е. Клепцовой, А. Байбакова; основные положения прав человека (М. Думмет, Й. Йовел, Р. Кристи, Г. Кунг, М. Моришина); концепции представителей гуманистического направления в педагогике (К. Вентцель, С. Гессен, В. Сухомлинский, К. Ушинский, Ш. Амонашвили) стали основой нашего исследования.

Анализ теоретической литературы по проблемам воспитания ценностного отношения к человеку, формирования толерантности показывает, что педагогический аспект значительно отстает от философского рассмотрения проблемы, психологического, социологического, политологического аспектов изучения [7; 8]. Приходится признать, что этим проблемам все еще уделяется недостаточное внимание на всех уровнях образовательно-воспитательной деятельности, в том числе и в повседневной педагогической практике. Отдельные попытки в этом направлении, как правило, сводятся к провозглашению лозунгов, а в лучшем случае, локальных образовательных концепций или всевозможных организационно управленческих мероприятий, сводящих сложнейшую проблему к набору бессистемных мероприятий.

Данная ситуация определяет необходимость пристального внимания к идеям гуманистического воспитания и их реализации в учебно-воспитательном процессе. Исследование данной проблемы позволило выявить некоторые противоречия: между потребностью общества в выпускниках, обладающих толерантной культурой, способных к толерантному взаимодействию и недостаточным уровнем ее развития; между необходимостью воспитательной работы в этом направлении и не разработанностью необходимых методик, технологий, способствующих развитию изучаемых качеств; между потребностью в преподавателях, обладающих толерантной культурой и владеющих эффективными технологиями, способствующими развитию гуманной личности и недостатком воспитателей, осознающих необходимость наличия толерантности в своей профессиональной деятельности, а также возможность ее развития посредством диалога и активных методов обучения и воспитания [7; 8].

Таким образом, главная проблема исследования заключается в необходимости ее изучения и анализа в процессе среднего образования, определения и реализации педагогических условий развития толерантности, ценностного отношения к человеку у школьников. Мы убеждены, что развитие выше названных качеств будет происходить более эффективно, если в процессе воспитания будет реализовано следующее: а) совокупность *педагогических условий*: создана ценностно-ориентационная направленность образовательного процесса; осуществлено диалогическое взаимодействие преподавателя и ученика с учетом наличия диалогической компетентности воспитателя; использованы педагогические и методические возможности всех дисциплин «Человековедения» с применением игрового моделирования и приемов социального взаимодействия; б) выявленная совокупность педагогических условий будет реализована в рамках педагогической технологии, в качестве технологического условия будет разработан и реализован спецкурс «Человек – наивысшая ценность», обучающий потенциал которого – организационные формы и методы работы – будет способствовать развитию толерантности и ценностного отношения к человеку через сотрудничество учащихся в различных видах социально полезной деятельности [2]. Задачи нашего исследования включали изучение состояния проблемы в педагогической теории и практике; определение принципов и подходов к развитию

ценностного отношения к человеку; проверку педагогических условий, способствующих эффективному его воспитанию с учетом особенностей образовательного процесса учебного заведения; разработку и апробацию педагогической технологии и методического обеспечения спецкурсов, кружков, программ нравственного воспитания;

Ведущими методологическими ориентирами в нашем исследовании являлись:

– *Аксиологический* подход, определяющий направленность активности личности на осмысление, признание, актуализацию и создание ценностей (И. Бех, Е. Бондаревская, Б. Гершунский, В. Сластенин и др.);

– *Личностно-деятельностный* подход, который позволяет рассматривать личность как субъект деятельности, которая сама, формируясь в деятельности и в общении с другими людьми, определяет характер этой деятельности и общения (Л. Выготский, И. Зимняя, А. Леонтьев, А. Маркова, С. Рубинштейн и др.).

Главными положениями нашего исследования стали, *во-первых*, сущность развития толерантности на начальных этапах серьезной воспитательной работы заключается в характеристиках рассматриваемого периода, когда ребенок переживает процесс социально-психологической адаптации (установление баланса в ценностных ориентациях, установках, ожиданиях в процессе совместной деятельности, а также в проблемных ситуациях). Психологические и социальные изменения определяют направленность на поиски адаптационных способов в условиях школы через развитие толерантности. *Во-вторых*, процесс развития толерантности учеников средних классов обеспечивается реализацией совокупности педагогических условий: *ценностно-ориентационной направленности* образовательного процесса, ориентирующей на актуализацию в сознании воспитанника ценностей как мировоззренческих ориентиров; *диалогического взаимодействия преподавателя и учеников*, призванного развить толерантность как системное качество, улучшить его освоение, влиять на мотивационную сферу их познавательной деятельности, активизировать процессы самореализации и рефлексии. Применительно к будущей профессиональной деятельности диалогическое взаимодействие является способом межличностного и корпоративного общения, от чего зависит адаптация личности в коллективе; *диалогической компетентности преподавателя* как способности, которая позволяет реализовывать гуманистические возможности диалога в своей профессиональной деятельности, поведении и коммуникации, соответствующих ценностным ориентациям собеседника и быть эффективным[4]; использование здоровьесберегающих технологий, снижающих уровень утомляемости и другие нежелательные проявления в процессе работы, оптимизируя деятельность преподавателя и школьника и сохраняющих их толерантное состояние; использование методических и педагогических *возможностей дисциплин человековедения, спецкурсов* с применением игрового моделирования и приемов социального взаимодействия [6, 29]. *В-третьих*, интеграция педагогических условий развития толерантности учащихся осуществляется в рамках педагогической технологии, нацеленной на получение практических навыков, необходимых при контактах в межличностной коммуникации для понимания личностного многообразия. *В-четвертых*, критериями развитости толерантности являются: поведенческий, коммуникативный, ментальный. *Поведенческий* – отражает меру принятия человека в ситуациях, когда другой не соответствует требованиям и ожиданиям; характеризует толерантное поведение. *Коммуникативный* – предполагает наличие коммуникативной компетентности

(вербальной и невербальной), которая реализуется в русле принятых норм и правил. *Ментальный* – характеризует глубинные процессы личности, активность при принятии решений, способность к рефлексии, самонаблюдению, отражает систему ценностных ориентаций личности; проявляет себя в адекватном выборе способов деятельности в той или иной ситуации. Проявления по всем трем критериям можно рассматривать как *толерантную культуру*: культуру толерантного мышления, толерантного поведения и коммуникации.

Толерантность не имеет однозначного определения и понимается в различных научных школах по-разному: как активная форма отношения к миру, как приспособительная функция организма, как эквивалентность и мера различаемости, как нравственная сдержанность, как терпимость, эмоциональная устойчивость и т.д. Таким образом, ее можно рассматривать как минимум в трех аспектах: во-первых, овладение определенной философией, как ценностью; во-вторых, как культура толерантного сознания; в-третьих, как отношение к соответствующей действительности, воплощающееся в реальном поведении. Наше понимание базируется на вышеупомянутых взаимодополняющих аспектах. Многомерный подход к рассмотрению этого явления инициирован сложностью его рассмотрения как интегративной, многокомпонентной и многоплановой проблемы.

На основании анализа литературы и имеющихся подходов к пониманию сущности изучаемого феномена мы определили, что под *толерантностью следует понимать качество личности, которое является составляющей ее гуманистического мировоззрения и, соответственно, направленности и определяется ценностным отношением к человеку*. Толерантность основывается на понимающем сопереживании, которое ведет к уяснению целей взаимодействия противоположной стороны, мотивации и точек зрения. Несогласие с рассуждениями, взглядами, образом поведения партнера не приводит к конфликту, а предусматривает существование его мнения, сохраняя при этом внутреннее спокойствие, самоуважение, свободу. Важно то, что толерантность не предусматривает снисхождение, потворство, уступку, не предполагает отказ от критики, а проявляется в активном поиске точек соприкосновения и возможности выбора.

Решающим принципом в основе развития ценностного отношения к человеку, воспитания толерантности является *принцип диалога*. Диалог рассматривается как специфическая форма социального взаимодействия, основанная на равенстве и свободе участвующих в нем сторон, направленная на прояснение, сближение и взаимное обогащение позиций. Особое значение приобретает глубокое понимание диалога - «внеаходимость» (М. Бахтин), «слушание-слышание» (А. Хараш), «доминанта на собеседнике» (А. Ухтомский), «другодоминантность» (Ю. Сенько), «творческий акт, порожденный духовной индивидуальностью» (В. Гумбольдт). Диалог имеет социальную природу, он реализует фундаментальную потребность человека в общении, взаимодействии, сотрудничестве, сотворчестве. В структуре диалогического взаимодействия преобладают эмоциональный и когнитивный компоненты, которые могут быть охарактеризованы через высокий уровень эмпатии, отсутствие стереотипности в восприятии других, через гибкость мышления, умение видеть свою индивидуальность, адекватно оценивать свою личность. Поэтому диалогическое взаимодействие может рассматриваться в качестве методологической основы гуманистического мировоззрения. Опираясь на аксиологический и личностно-деятельностный подходы, было предположено, что совокупность условий, необходимых для развития толерантности учащихся, должна включать специфические методы и приемы, используемые в учебно-воспитательной деятельности и отвечающие принципам вышеупомянутых

подходов.

Опираясь на тезис о том, что ведущей в школьном возрасте являются потребность в общении, в контактах с другими, можно предположить, что обязательным условием ее реализации в той или иной деятельности является опыт участия в этой деятельности. *Диалогическое взаимодействие* в процессе воспитания призвано актуализировать толерантность как системное качество, улучшить его освоение, влиять на мотивационную сферу познавательной и нравственной деятельности воспитанников, активизировать процессы самореализации и рефлексии, актуализирующих тенденцию планировать свою деятельность как творческий процесс. Принятая за основу, идея диалога обеспечивает субъектную позицию учеников в образовательном процессе, актуализирует у них навыки общения, уважительное отношение к людям, к их суждениям и проявлениям, толерантность и тактичность во взаимодействии с окружающими, развивает критическое мышление, рефлексивность и саморефлексию. Следовательно, уровень развития толерантности школьника напрямую зависит от уровня развитости диалогических умений.

Важной характеристикой гуманистической направленности личностно-ориентированного обучения и воспитания относительно его содержания, методов, видов и способов педагогического взаимодействия является его *психотерапевтическая основа*, под которой понимается развитие принципиально новых, психически комфортных, ситуативно адекватных, безопасных для самого человека и общества способов взаимопонимания между людьми в профессиональной деятельности и в личной жизни. Сам методический аспект, механизм образовательной и воспитательной деятельности, организационные формы занятий помогают в обучении сотрудничеству, выражению своих позиций, точек зрения, ведению диалога, эмпатийному слушанию [1]. Включение преподавателем *приемов социального взаимодействия (сенситивного тренинга)* способствует развитию у школьников ценностей взаимодействия и культуры, навыков партнерских отношений, умений осуществлять сотрудничество, опираясь на рациональные социально-психологические решения [3]. Основное назначение приемов социального взаимодействия, помимо его обучающего потенциала, заключается в том, что его задачей является выстраивание межличностной составляющей взаимодействия с другими людьми путем развития психодинамических свойств ученика и его социальных умений и навыков.

Игровое моделирование реализует важнейшие стратегические и методологические принципы социального взаимодействия [5]. Его применение в целях развития толерантности воспитанника заключается в том, что данный метод направлен на получение психокоррекционного эффекта (А.П. Панфилова) за счет интенсивного межличностного общения и участия в совместной деятельности. Игровое моделирование может иметь мощный диагностический, прогностический и коррекционный потенциал в плане социально-психологической подготовки школьников, приобретения значимого социально-психологического опыта, анализа как своего собственного поведения, так и поступков других [4].

Выводы. Интеграция педагогических условий развития толерантности на основе воспитания ценностного отношения к человеку осуществляется в рамках *педагогической технологии и общей методики* развития рассматриваемого качества. Концептуальная идея основ технологии заключается в развитии толерантности школьников как качества, ценности, принципа, жизненной социальной позиции, которая проявляется в умении организовывать и рефлексировать свою деятельность в логике конструктивного взаимодействия,

плюрализма и установок, способствующих эффективному межличностному взаимодействию. Полученные в результате теоретического анализа выводы позволили нам создать методическое и технологическое обеспечение по развитию толерантности, как одного из важнейших гуманистических качеств школьников, главным условием возникновения которого является ценностное отношение к человеку [7; 8].

Литература

1. Ковынева М.В. Методика активного обучения и воспитания (современный подход к гражданскому образованию и воспитанию). - Ростов-на-дону: «Феникс», 2005. - 320с.
2. Мещеряков Б., Мещерякова И. Введение в человековедение.-М.: Изд. Рос.Гос.гуманит.ун-та, 1994.-320с.
3. Петровская Л.А. Компетентность в общении: социально-психологический тренинг.-М.: Изд-во Моск.ун-та.-1990.-216с.
4. Пометун Олена. Інтерактивні методики та система навчання.-К.: Шк. світ, 2007.-112с.
5. Поташник Марк. Лавина с гор, или на пути к толерантному сознанию // Народное образование. - 2001.-№6.- С.45-49.
6. Сазоненко Г.С. Педагогічні технології / Ганна Сазоненко. - Упоряд.: Г. Кальченко, Т. Вороненко. - К.: Шк. світ, 2009.- 128с. – (Бібліотека «Шкільного світу»),
7. Столяренко О.В. Виховання гуманності учнів підліткового віку. Навчально-методичний посібник /Рішення колегії МО Укр.-Лист 1/11-133 від 26.06.1998/- ІЗМН. –Київ:”Віпол”.-2003.- 158с.- 9,53 др. аркушів.
8. Столяренко О.В. Реалізація принципу гуманізму в діяльності класного керівника. Навчально-методичний посібник/ Рішення колегії МО Укр.-Протокол 1/11-495 від 23.03.2000-К.”Віпол”-ІЗМН.-2000.- 116с.

УДК 371.134+378.041

*Т. Б. Стратан-Артишкова,
д. пед. н., доцент, Кіровоградський
державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
м. Кіровоград*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ТВОРЧО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ МУЗИЧНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлено концептуальні основи творчо-виконавської діяльності: розкрито її психолого-педагогічні особливості, схарактеризовано сутність композиторсько-виконавської діяльності, яка характеризується здатністю майбутніх фахівців до інноваційного пошуку і передбачає досягнення ними духовно-творчої вершини – сформованості авторської спроможності як професійно значущої особистісної якості майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: музично-педагогічна освіта, творчо-виконавська підготовка, духовно-творчий розвиток, авторська спроможність.

Т. Б. Стратан-Артышкова

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ТВОРЧЕСКО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО МУЗЫКАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В статье высветлено концептуальные основы творческо-